

Kim są dziś wnuki Freineta?

(recenzja książki M. Kaliszewskiej i M. Krzywdy, *Wnuki Freineta: nauczycielskie doświadczenie inspiracji teoretycznej, twórczości, animacji i wspólnoty działań*, Wyd. PSAPCF, Gniezno-Kraków 2012, ss. 227 plus albumik z fotografiami)

Obecnie wielokrotnie i bardzo krytycznie ukazywana jest w mediach profesja nauczycielska. W tych opiniach brakuje najczęściej zrozumienia dla specyfiki zawodu, szacunku dla pracy, którą wielu krytykujących uważa za bajecznie prostą, krótko trwającą, nagradzaną dodatkowo licznymi przywilejami. Dlatego istnieje potrzeba pisania o nauczycielskich arkanach zawodowych oraz przypomnienia faktów, świadczących o możliwościach twórczych nauczycieli, ich woli prowadzenia dialogu, współpracy międzynarodowej i nieobojętnym podejściu do obowiązków zawodowych, niezależnie od historycznych okoliczności i własnej pozycji w szkole. Odkąd zaistniał w Polsce ruch pedagogiczny inspirowany ideami Celestyna Freineta, skupiona w nim grupa nauczycieli może stanowić przykład nauczycielskiego zaangażowania w tworzenie szkoły przyjaznej dziecku i jego potrzebom.

Autorki przedstawianego tu opracowania – mające za sobą freinetowskie doświadczenie praktyczne – już we *Wprowadzeniu* wskazują na impulsy, które spowodowały jego powstanie. A więc fakt dwudziestolecia istnienia Polskiego Stowarzyszenia Animatorów Pedagogiki Celestyna Freineta, chęć zachowania w pamięci własnego udziału w tym ruchu i twórczej atmosfery lat 90. oraz potrzeba przeciwstawienia się odczuwalnej deprecjacji zawodu nauczyciela w Polsce w ostatnich latach.

Omawiana książka składa się z pięciu części. W pierwszej Marta Krzywda przypomina sylwetkę i dorobek Celestyna Freineta, tego wybitnego francuskiego pedagoga, omawia pokrótce tzw. techniki Freineta i demokratyczną organizację życia klasy oraz początki ruchu Nowoczesnej Szkoły we Francji i na świecie. Otrzymaliśmy więc taką – interesująco podaną – pigułkę informacyjną, zaopatrzoną w rzetelne przypisy do specjalistycznego piśmiennictwa polskiego i niemieckojęzycznego.

W drugiej części Małgorzata Kaliszewska przedstawia genezę i historię ruchu freinetowskiego w Polsce, wychodząc od okresu międzywojennego i ówczesnego zainteresowania dla haseł Nowego Wychowania (w latach 1918-1939). Następnie szkicuje historię ruchu freinetowskiego w Polsce, którego początki sięgają lat 50.

ubiegłego wieku. Ta historia podzielona została przez Autorkę na kolejne dziesięciolecia, które otrzymały też swoje zwięzłe charakterystyki. I tu mamy do czynienia z rzetelnym odwoływaniem się do źródeł, z których czerpała Autorka wiedzę na temat działalności ruchu. Kolejny rozdział to bardzo szczegółowo opracowane kalendarium ruchu freinetowskiego w Krakowie. Świadczy o wieloletniej i różnorodnej aktywności krakowskiego środowiska nauczycielskiego, krzewiącego idee demokratyzacji szkoły i swobodnej aktywności uczniów. W podsumowaniu kalendarium Autorka próbuje określić sukcesy krakowskiego ruchu zaliczając do nich zarówno konkursy literackie dla dzieci, organizowane od lat 90., przygotowanie i przeprowadzenie w roku 1996 międzynarodowego spotkania nauczycieli-freinetowców (RIDEF), organizację wyjazdów studyjnych nauczycieli za granicę, ale i obecne działania wobec uczniów chorych, niepełnosprawnych oraz współpracę w różnych krakowskich instytucjach. Tę część zamyka kilkustronicowa historia stosowania technik Freineta w nieistniejącej już Szkole Podstawowej nr 118 w Krakowie, która to szkoła, jako placówka przyszpitalna, musiała radzić sobie z wieloma specyficznymi trudnościami.

Trzecia część książki jest wspólna, zawiera w większości teksty powstałe i publikowane (również w „Hejnale Oświatowym”) przez Autorki w latach 90. XX w. Dotyczą one działalności ruchu freinetowskiego (RIDEF w Krakowie, wyjazd studyjny do Vence, warsztaty freinetowskie) oraz stosowania technik Freineta we własnej praktyce zawodowej (twórczość matematyczna uczniów, formy aktywności twórczej dziecka, gazetka szkolna). Z treści umieszczonych w tej części artykułów najlepiej widać twórczy entuzjazm, towarzyszący nauczycielskim działaniom w pierwszym dziesięcioleciu po transformacji ustrojowej. Tę część zamyka wywiad z Marią Kościuszką, jedną z liderów ruchu, wieloletnią dyrektorką słynnej szkoły sanatoryjnej w Otwocku, gdzie w latach 50. Halina Semenowicz rozpoczynała swój eksperyment z technikami Freineta.

Czwarta z kolei część omawianej książki poświęcona została nauczycielom-freinetowcom. Najpierw M. Kaliszewska zastanawia się nad współczesną tożsamością nauczyciela, który nazywa siebie freinetowcem. Rozważa różne odmiany tej tożsamości i współczesne uwarunkowania ich tworzenia.

Trzy następne rozdziały to biografie nauczycielskie Grażyny Maszczyńskiej-Góry, Zofii Napiórkowskiej i Wandy Pietyry.

Natomiast piąta część, wieńcząca opracowanie, to wywiad z Zofią Napiórkowską, która w roku 1988 przejęła z rąk Haliny Semenowicz pałeczkę lidera ruchu w Polsce. Wywiad dotyczy trudnej kwestii przywództwa w ruchu wobec jego

demokratycznych założeń, dostrzeżonych ograniczeń jego rozwoju oraz refleksji, wynikających z wieloletniego doświadczenia w przewodzeniu tej nauczycielskiej organizacji. Zofia Napiórkowska z perspektywy lat własnego doświadczenia stwierdza, iż niedostatki szkolnej demokracji wynikają z nieświadomości, iż demokracji nie da się ogłosić, ją trzeba praktykować codziennie, jak mówił Freinet, a to wymaga czasu i zmian w myśleniu nauczycieli.

„Wymagania demokracji muszą być wzmacniane, bo natura nauczyciela utrwalana przez wieki nie może się pogodzić z podejmowaniem działań zagrażających jego panowaniu”. (s. 205).

Pytanie, kim dziś są tytułowe wnuki Freineta czeka nadal na odpowiedź. Do wnuków należy kultywowanie dorobku przodków, czerpanie z ich doświadczenia. Czy współcześni nauczyciele szukają wsparcia w historii wychowania i działalności wielkich pedagogów? Czy demokracja jest ideą, która ma szansę mocnego zaistnienia w coraz biedniejszych placówkach? Autorki stawiają wiele pytań i nie udzielają na nie odpowiedzi. W podsumowaniu natomiast napisały:

„Ruch freinetowski mógłby dostrzegać nie tylko problemy światowe, ale i lokalne, opowiadać się po stronie zamykanych szkół i szykanowanych nauczycieli” (s. 214). Czy wobec tego nauczyciel - freinetowiec to taka osoba, która nie powinna być obojętna wobec sytuacji oświaty i jest wolna od lęku o utratę pracy?

Na końcu książki umieszczono albumik z fotografiami, ilustrującymi historię ruchu w Polsce i przedstawiającymi sylwetki głównych jego animatorów.

Recenzentka opracowania, prof. Janina Wyczesany zwróciła uwagę na to, iż: „propozycja Freinetowska wciąż żywa w polskim i europejskim szkolnictwie, pozwala dzieciom patrzeć na świat poprzez skuteczne działanie, wyzwajające samodzielność w dorosłym życiu. Dlatego podjęcie tego tematu zasługuje na pełną aprobatę i uznanie skierowane do Auterek książki” (fragment recenzji, umieszczony na okładce).

Możemy więc polecić ją zwłaszcza nauczycielom praktykom oraz studentom pedagogiki, którzy pasjonują się wybranym zawodem i pragną wypełniać swoje obecne i przyszłe obowiązki z pasją, godnością i radością.

Książkę wydało Polskie Stowarzyszenie Animatorów Pedagogiki Celestyna Freineta z siedzibą w Gnieźnie.

